

Warszawa dnia 24.06.2021 r.

ANALIZA SKUTKÓW PRAWNYCH WYNIKAJĄCYCH DLA ICHF Z PROJEKTU ZMIANY USTAWY O POLSKIEJ AKADEMII NAUK

W niniejszej analizie przedstawiam zestawienie najważniejszych skutków prawnych, w tym przede wszystkim potencjalnych zagrożeń, wynikających dla Instytutu Chemii Fizycznej PAN (dalej: Instytut), z projektu Ustawy o zmianie Ustawy o Polskiej Akademii Nauk, przyjętego przez powołany decyzją Prezesa PAN Zespół do spraw opracowania założeń do projektu oraz projektu nowelizacji ustawy o Polskiej Akademii Nauk w dniu 28 maja 2021 r. (dalej: Projekt).

W analizie skupiam się na tych propozycjach zmian, które bezpośrednio mogą dotyczyć funkcjonowania i działania Instytutu, z pominięciem kwestii mniejszej dla niego wagi, bądź części zmian dotyczących funkcjonowania samej Akademii. Nie dotykam też kwestii, które mogą być co prawda istotne dla funkcjonowania Instytutu, jednak wynikają z pewnej praktyki działania i faktycznej jakości wzajemnych kontaktów, do oceny czego brak mi danych – przykładowo dotyczy to np. kwestii współpracy na linii Instytut - Rada Kuratorów, a więc jakości kontaktów z organem, którego likwidację proponuję Projekt.

Wszystkie potencjalne skutki, wskazane w niniejszym tekście jako dotyczące Instytutu, z punktu widzenia prawnego, w takim samym zakresie dotyczyć będą pozostałych instytutów PAN.

PODSUMOWANIE

Przed wszystkim zauważyć należy, że Projekt zakłada znaczne ograniczenie samodzielności instytutów na rzecz zwiększenia kompetencji Prezesa PAN, co się przejawia m.in. w: swoistym „zaborze” komercjalizacji, szerokich możliwościach kontrolno-audytowych, w tym nadzorowaniu działalności naukowej instytutów oraz przede wszystkim w decydującym i samodzielnym *de facto* wpływie na wybór dyrektorów instytutów, w tym przekazaniu w ręce Prezesa PAN kompetencji w zakresie stworzenia regulaminu w tym zakresie (aktualnie proces wyboru reguluje stosowne Rozporządzenie) – treść którego może

być potencjalnie dowolna i w pełni arbitralna. Poszerzony zostaje także katalog powodów odwołania dyrektora Instytutu. Sposób sformułowania Projektu skłania do wniosku, że możliwe stałoby się odwołanie dyrektora na skutek w zasadzie dowolnego naruszenia prawa, stwierdzonego kontrolą lub audytem Prezesa PAN - teoretycznie nawet wówczas, gdy ustalenia takie „nie są ostateczne” i podlegają polemice. Propozycje zmian w tym zakresie oceniam negatywnie - przy odpowiedniej woli, a jej istnienia albo braku zagwarantować nie można, mogą one wręcz stanowić narzędzie do swobodnej wymiany dyrektorów instytutów przez Prezesa PAN.

Wątpliwości budzi kwestia wydawanych przez Prezesa PAN pokontrolnych zaleceń dot. podjęcia przez Dyrektora Instytutu działań naprawczych lub usprawniających jego funkcjonowanie z wyznaczeniem terminu na ich wykonanie.

Zauważyć także należy znaczne zwiększenie samodzielności PAN, przewidziane w Projekcie, głównie poprzez pozbawienie szeregu kompetencji ministra właściwego ds. szkolnictwa i nauki, z jednoczesnym przekazaniem ich Prezesowi PAN - propozycje w tym zakresie wydają się nie mieć żadnego uzasadnienia ustrojowego, a ponadto mogą być potencjalnie szkodliwe z punktu widzenia interesów Państwa i możliwości kontrolowania prawidłowości wydatkowania środków przeznaczonych na naukę.

Projekt wymusza integracje pomiędzy Akademią a instytutami, tworząc pomiędzy nimi nie zawsze czytelne, ale jednak silne struktury powiązań. Z jednej strony zwiększa się nadzór nad instytutami, z drugiej następuje swoiste wciągnięcie dyrektorów w prace i struktury Korporacji – poprzez Radę Zgromadzenia Ogólnego Instytutów oraz Prezydium Akademii.

Sam projekt oceniam negatywnie także pod względem staranności opracowania. W Projekcie pojawiają się m.in.: przepisy wprowadzające tzw. „puste sankcje”, terminy niejasne i nieistniejące w innych ustawach bez ich jednoznacznego zdefiniowania, błędy językowe i niejasności.

Oceniam, że wskazane kwestie, zwłaszcza w kontekście dotychczasowej współpracy na gruncie prawnym z PAN, stanowią znaczne ryzyko dla samodzielności i działalności Instytutu.

SZCZEGÓŁOWE WSKAZANIA

Wśród najważniejszych propozycji zmian wskazałbym, w kolejności ich pojawiania się w treści Projektu, następujące:

1. Zmiana zakresu nadzoru nad Akademią (art. 5 ust. 1 Ustawy PAN)

Aktualnie przepis ten mówi, że: „Prezes Rady Ministrów sprawuje nadzór nad Akademią, w tym nad jednostkami naukowymi oraz innymi jednostkami organizacyjnymi Akademii (...) z wyłączeniem gospodarki finansowej.”

Projekt proponuje usunięcie wyłączenia (ergo dopuszcza nadzór nad gospodarką finansową), natomiast w zamian proponując, że z nadzoru zostaną wyłączone kwestie: prowadzenia badań naukowych i prac rozwojowych, co wydaje się mało logiczne, biorąc pod uwagę fakt, że zgodnie z nowo zaproponowanym art. 5 ust 4:

„prezes Rady Ministrów może powierzyć wykonywanie zadań w zakresie sprawowania nadzoru nad Akademią ministrowi właściwemu do spraw szkolnictwa wyższego i nauki.”

czyli osobie, niejako z definicji, posiadającej kompetencje do oceny merytorycznej działalności jednostek naukowych, która w myśl Projektu miałaby zostać ich pozbawiona. Dodatkowo zgodnie z Ustawą prawo o szkolnictwie wyższym i nauce PAN oraz instytuty - wymienione tam zresztą w odrębnych punktach, jako wyraźnie odrębne składowe systemu - wchodzi w skład systemu szkolnictwa wyższego i nauki. Niezrozumiała jest zatem logika propozycji wyłączenia możliwości oceny prowadzonych przez instytutu badań i prac rozwojowych przez prezesa rady ministrów/ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki.

Ponadto propozycja zakłada, że pomocnicze jednostki Akademii będą tworzone/dzielone nie w porozumieniu z ministrem właściwym ds. szkolnictwa wyższego i nauki (jak dotychczas), ale jedynie po zasięgnięciu jego opinii (art. 68 ust. 2 Ustawy PAN).

2. Członek senior (art. 11 Ustawy PAN)

Nie jest jasne co oznacza w praktyce, że (zgodnie z art. 11 ust. 6 Ustawy PAN): „czynny członek-senior Akademii, który nie złoży sprawozdania traci status czynnego członka-seniora Akademii.”

skoro w kolejnym ust.7 tegoż artykułu, w stosunku do członków krajowych, mowa jest o sankcji zawieszenia praw oraz, zgodnie z art. 11 ust. 5 Ustawy PAN, nie ma ograniczeń w zakresie możliwości ponownego, w każdym czasie, złożenia deklaracji o chęci bycia czynnym członkiem-seniorem (sposób sformułowania przepisu wskazuje także, że taką deklarację Prezes PAN po prostu przyjmuje i nie jest konieczna jego zgoda).

Zatem przepis wprowadza w zasadzie „pustą sankcję” i wydaje się być kolejnym błędem konstrukcyjnym Projektu.

3. Zawieszenie uposażenia (art. 12 ust. 3 Ustawy PAN)

Zgodnie z propozycją:

„Jeżeli członek krajowy Akademii niebędący członkiem-seniorem nie złożył sprawozdania, o którym mowa w ust. 3, jego prawo do otrzymywania świadczenia ulega zawieszeniu do czasu złożenia sprawozdania za kolejny rok działalności.”

Wydaje się, że sankcja nie powinna być automatyczna, tym bardziej że w poprzedzającym w/w zapis art. 12 ust. 2 Ustawy PAN wskazano: *„bez usprawiedliwionej przyczyny”*.

Dodatkowo dopisek *„za kolejny rok działalności”* sugeruje, że sankcja miałaby trwać co najmniej rok (do czasu złożenia *„następnego”* sprawozdania), co z kolei nie wydaje się celem przepisu.

Zmiany Ustawy PAN w zakresie pkt 3 oraz 4 powyżej nie rodzą bezpośrednich skutków dla Instytutu – w/w artykuły analizuję gł. z punktu widzenia jakości konstrukcyjnej Projektu.

4. Zgromadzenie Ogólne Instytutów Naukowych - Nowy organ Akademii (art. 13 Ustawy PAN)

Postulowane jest wprowadzenie nowego organu (pomocniczego): Zgromadzenia Ogólnego Instytutów Akademii. Kompetencje tego organu wskazałem w pkt 11 poniżej.

Członkowie Rady Zgromadzenia Ogólnego Instytutów Akademii, wchodziłoby także do Prezydium Akademii.

5. Zmiana w zakresie nadzoru nad instytutami (art. 22 Ustawy PAN)

Aktualnie Ustawa PAN mówi, że: „Prezes Akademii sprawuje bieżący nadzór nad jednostkami naukowymi Akademii i innymi jednostkami organizacyjnymi Akademii oraz koordynuje pracę wydziałów Akademii, o których mowa w art. 27 pkt 1.”

Zmiana wprowadza wyraźne wskazanie uprawnień wynikających z nadzoru, w tym zlecenie w określonym terminie działań naprawczych:

„ W związku z nadzorem Prezes Akademii ma prawo:

- 1) *żądać udzielenia pisemnych wyjaśnień w wyznaczonym terminie;*
  - 2) *dokonywać kontroli jednostki naukowej Akademii lub innej jednostki organizacyjnej Akademii na zasadach i w trybie określonych w przepisach o kontroli w administracji rządowej.*
5. *Na podstawie wyników kontroli lub audytu, o którym mowa w art. 25 ust. 3, Prezes Akademii może zalecić dyrektorowi jednostki naukowej Akademii lub innej jednostki organizacyjnej Akademii podjęcie działań naprawczych lub usprawniających jej funkcjonowanie i wyznaczyć termin na ich wykonanie.”*

KOMENTARZ

Należy zauważyć, że instytuty nie są organami administracji rządowej, zaś przepisy o kontroli w administracji rządowej, o których mówi projekt to Ustawa z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej (Dz.U. 2020 poz. 224). Faktyczny wpływ tej propozycji na funkcjonalnie instytutów wymagałby odrębnej analizy, wydaje się jednak niewątpliwe, że propozycja zmierza do zwiększenia możliwości PAN w zakresie kontroli instytutów – nie da się też nie zauważyć, że w Projekcie nie pojawia się postulat objęcia w/w przepisami samej Akademii.

Wątpliwości budzi także kwestia wynikających z audytów/kontroli możliwości zlecenia przez Prezesa PAN podjęcie przez Dyrektora Instytutu działań naprawczych lub usprawniających jej funkcjonowanie i wyznaczania terminu na ich wykonanie – zwłaszcza w zakresie prowadzenia badań naukowych. Zwrócić także należy uwagę, że Prezes PAN, czy szerzej PAN, nie wydają się być organami posiadającymi dostateczne kompetencje dla prowadzenia w sposób właściwy nadzoru, kontroli i audytowania w zakresie prawidłowości wydatkowania środków publicznych.

Projekt proponuje także zmianę „bieżącego nadzoru” na po prostu „nadzór”.

Nie jest dostatecznie jasne, czy zlecenie przez Prezesa PAN działań naprawczych miałyby się odbywać poprzez wydanie decyzji administracyjnej, a zatem z możliwością złożenia wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy, i ew. możliwością złożenia skargi do sądu administracyjnego. Z jednej strony art. 22 ust. 6 Projektu, a zatem przepis umieszczony bezpośrednio po w/w kwestiach z zaleceniami dot. działań naprawczych, stwierdza:

„Prezes Akademii, w zakresie określonym w ustawie, ma prawo wydawania decyzji administracyjnych. Od decyzji wydanych przez Prezesa Akademii przysługuje wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy w trybie przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego, z uwzględnieniem przepisów ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r.. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz.U. z 2019 r. poz. 2325, z 2020 r. poz. 2299, 2320 oraz z 2021 r. poz. 54 i 159).”

Z drugiej strony brak w analizowanym przepisie wprost odniesienia zaleceń do decyzji administracyjnej (tak jak np. ma to miejsce w aktualnie obowiązującym art. 83 ust. 1a Ustawy PAN), podobnie jak brak w art. 53 jakiegokolwiek odniesienia do np. ostateczności ustaleń kontroli/audytu.

6. Wprowadzenie możliwości dokonywania audytu działalności naukowej instytutu przez Prezesa PAN (art. 25 Ustawy PAN).

Biorąc pod uwagę, że możliwości kontroli działalności naukowej miałyby zostać pozbawiony minister właściwy ds. szkolnictwa i nauki, oraz znając praktykę pozyskiwania środków na naukę w Polsce (znaczne środki pozyskiwane z sukcesem przez instytuty z: UE, FNP, NAWA, NCN czy NCBiR oraz jednocześnie brak takich doświadczeń samej PAN; liczne procesy patentowe i doświadczenia w komercjalizacji po stronie instytutów oraz niejasne osiągnięcia PAN na tych polach) – należy wskazać, że wątpliwe mogą być w praktyce kompetencje PAN do przeprowadzenia oceny w tym zakresie.

Przykładowo okresie 2011 - 2021 Instytut, aktualnie posiadający najlepszą kategorię naukową A+:

- uzyskał **150 patentów polskich i 42 zagranicznych**;
- przeprowadził **8 komercjalizacji**;
- pozyskał od grantodawców (tutaj dane od 2012 r.): **229.464.391,89 zł** na finansowanie projektów naukowych (NCN, NCBiR, MNiSW, FNP, projekty

zagraniczne, NAWA, NLPQT), przy 213.492.682,00 zł otrzymanych na działalność statutową (łącznie 442.957.073,89 zł).

Można wobec tego zapytać, jakie wyniki w wymienionych kategoriach uzyskał PAN, postulujący w Projekcie swoje kompetencje do oceny Instytutu m.in. w powyższym zakresie? Zauważyć także należy, że kontrolę nad wydatkowaniem środków na naukę, wobec przyznanych przez siebie środków, wykonują grantodawcy.

Nie jest też jasne dlaczego propozycja zakłada możliwość wyboru audytorów bez trybu przetargowego (art. 25 ust 5 Projektu).

7. Samodzielność instytutu naukowego (art. 42 ust. 2 Ustawy PAN)

Nowa treść art. 42 ust. 2, zgodnie z którym: „*Instytuty korzystają z samodzielności na zasadach określonych w ustawie*” wydaje się być, biorąc pod uwagę analizę innych zapisów i propozycji Projektu, wyraźną zapowiedzią ograniczenia aktualnej niezależności Instytutu.

8. Obowiązek określenia w statucie instytutu dziedziny i dyscypliny naukowej lub stanowiącej obszar działalności instytutu, jego misji i podstawy strategii (art. 51 ust. 2 Ustawy PAN)

Nie jest jasne, czym miałyby być owa misja. Jeśli powtórzeniem zapisów Ustawy PAN, to wydaje się to zupełnie niepotrzebne. Jeśli natomiast czymś zupełnie innym, to niejasna jest podstawa prawna tego wskazania, tzn. Projekt nie wskazuje w jakim innym akcie prawnym znajduje się wskazanie owej misji. Analogiczne wątpliwości dotyczą konieczności wskazania w statucie podstawy strategii - czymkolwiek miałyby być w praktyce.

9. Powołanie i odwołanie Dyrektora Instytutu (art. 53 Ustawy PAN)

Ze zmian w tym zakresie wynikają największe potencjalne niebezpieczeństwa dla samodzielności Instytutu. Projekt zakłada bardzo istotne zmiany:

- Dyrektorem nie mogłaby być osoba posiadająca stopień doktora.
- Znacznemu poszerzeniu uległby katalog sytuacji, w których Prezes PAN mógłby odwołać Dyrektora. Aktualnie powodem jest niewłaściwe wykonywanie obowiązków

lub naruszenie prawa stwierdzone przez radę naukową lub radę kuratorów. Projekt zakłada, że powodem odwołania może być:

- a) **naruszenie prawa stwierdzone w ustaleniach kontroli lub audytu** (w tym przypadku, jak się wydaje, nawet bez potrzeby potwierdzenia przez jakikolwiek organ zewnętrzny, potencjalnie nawet wówczas, gdyby takie zarzuty zostały obalone w toku ew. postępowania odwoławczego lub nie zostały potwierdzone przez organy państwowe powołane do wykonywania kontroli);
  - b) **niewykonanie zaleceń** Wydziału, powstałych w wyniku opiniowania wniosków wynikających z okresowej oceny instytutów Akademii.
  - c) oraz **niewykonywanie należycie obowiązków**, co stwierdza rada naukowa lub wydział właściwy ze względu na specjalność naukową instytutu.
- Zasady wyboru Dyrektora miałyby ustalać Regulamin określony przez Prezesa PAN, a nie tak jak aktualnie, przepisy Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 22 listopada 2010 r. w sprawie konkursu na stanowisko dyrektora instytutu naukowego Polskiej Akademii Nauk (Dz. U. z 2021, poz. 45).

Propozycja zakłada oddanie Prezesowi PAN narzędzi, które pozwalają bardzo mocno wpływać na sam proces wyboru Dyrektora, jak również dają możliwość jego odwołania w zasadzie każdym czasie, z częściowym pozbawieniem wpływu rady naukowej na ten proces. Szereg dodatkowych narzędzi może się także pojawić w Regulaminie, którego treści nie znamy, a nawet gdybyśmy znali to regulamin taki mógłby być w każdym czasie zmieniony. Szczególnie w tym ostatnim zakresie projekt należy ocenić negatywnie, ponieważ odsyła do nieistniejących przepisów. Poprzez odpowiednie sformułowanie tych regulacji Prezes PAN mógłby teoretycznie wręcz wprost decydować o osobie każdorazowego Dyrektora. Ponieważ te narzędzia są określone szeroko, potencjalnie wobec ich restrykcyjnego stosowania, samodzielność i samorządność Instytutu może stać się fikcją. W tym zakresie w zasadzie można, bez większej przesady, mówić o potencjalnej możliwości „ręcznego sterowania” wyborem każdorazowego Dyrektora.

10. Zgromadzenie Ogólnych Instytutów Akademii (art. 56 a Ustawy PAN)

Rolą tego ciała byłoby zgłaszanie do Prezydium Akademii spraw dotyczących działalności instytutów. ZOIA miałyby działać na podstawie regulaminu zatwierdzonego przez Prezesa PAN. Wśród proponowanych uprawnień ZOIA wskazać można:

- wyrażanie opinii w sprawach określonych w ustawie i w regulaminie, o którym mowa w ust. 8, oraz zgłaszanie do Prezydium Akademii spraw dotyczących działalności instytutów (art. 56 ust. 7 Projektu);
- wydawanie opinii przy tworzeniu centrów instytutów Akademii (art. 57 ust. 3 Projektu);
- opiniowanie włączenia instytutu do uczelni, instytutu badawczego, przekształcenia w instytut badawczy (art. 66 ust. 1 Projektu);
- opiniowanie wyboru wiceprezesa PAN (art. 21 ust. 1a Projektu);
- opiniowanie wyników audytu dla potrzeb stanowiska Prezydium Akademii (art. 25 ust. 4 Projektu);
- opiniowanie utworzenia, połączenia, podziału, reorganizacji, przekształcenia albo likwidacji instytutu (art. 30 ust. 3 pkt 2 Projektu);
- opiniowanie wniosku wiceprezesa Akademii o odwołanie dyrektora instytutu (art. 53 ust. 8 pkt 2 Projektu);
- zgłaszanie do Prezydium Akademii spraw dotyczących działalności instytutów (art. 56a ust. 7 Ustawy PAN).

Kompetencje ZOIA zamykają się zatem w zasadzie tylko w możliwościach wydawania opinii. Zauważyć przy tym należy, że szczegółowe zasady działania Zgromadzenia Instytutów i jego organów określać miałyby regulamin uchwalony przez Zgromadzenie Instytutów i **zatwierdzony przez** Prezesa Akademii. Dodatkowo opinie ZOIA nie są w żaden sposób wiążące dla Prezesa i wiceprezesa.

Ponadto zauważyć należy, że członkami Zgromadzenia Instytutów mieliby być dyrektorzy oraz przewodniczący rad naukowych instytutów. Są to zupełnie różne stanowiska, biorąc pod uwagę tak ustawowe kompetencje jak i zakresy odpowiedzialności. Zgodnie z propozycją tylko Dyrektorowi Instytutu mają przysługiwać: bierne i czynne prawo wyborcze do Rady ZOIA, która jest wybierana przez Zgromadzenie Instytutów. Członkowie Rady są jednocześnie członkami Prezydium Akademii.

11. Zasady finansowania Akademii (art. 78 Ustawy PAN)

Propozycja zakłada, że Prezes PAN byłby dysponentem (zamiast, jak dotychczas właściwy Minister) środków ujmowanych w wyodrębnionej części budżetu państwa z przeznaczeniem na finansowanie PAN.

Znika zatem dotychczasowy zapis art. 78 ust. 3 zdanie drugie Ustawy PAN, zgodnie z którym: „w zakresie, o którym mowa w ust. 2, Prezes Akademii podlega ministrowi właściwemu do spraw szkolnictwa wyższego i nauki.”

Propozycja ta, oraz szereg innych wyłączających kompetencje ministra właściwego ds. szkolnictwa i nauki wobec PAN, nie mają większego uzasadnienia ustrojowego i wydają się wyłączać PAN spod skutecznego nadzoru Państwa.

	Dotychczas	Projekt
Roczne sprawozdanie finansowe PAN wraz ze sprawozdaniem z badania	Prezes PAN przedstawia ministrowi właściwemu do spraw szkolnictwa wyższego i nauki	Prezes Pan przedstawia Prezesowi Rady Ministrów
Plan finansowy Akademii	zatwierdza minister właściwy ds. szkolnictwa wyższego i nauki	uchwała Prezydium bez zatwierdzenia
Sprawozdanie z wykonania planu	zatwierdza minister właściwy ds. szkolnictwa wyższego i nauki (bez terminu)	zatwierdza Prezes Rady Ministrów (wypowiada się w terminie 21 dni)
Podległość Prezesa PAN w zakresie środków wyodrębnionych w budżecie państwa dla PAN	Minister właściwy ds. szkolnictwa wyższego i nauki	BRAK

Podobnie jak kilka innych zapisów Projektu, również ten, nie ma bezpośredniego przełożenia na Instytutu, jest jednak jednym z elementów szerszej koncepcji, zmierzającej z jednej strony do uzyskania przez PAN większej autonomii, z drugiej zaś silniejszego podporządkowania instytutów Akademii.

12. Prawo tworzenia spółek (art. 83 Ustawy PAN)

Aktualnie instytuty, w celu komercjalizacji wyników badań naukowych, prac rozwojowych oraz know-how związanego z tymi wynikami, a także w celu prowadzenia działań z zakresu transferu technologii i promocji nauki, mogą tworzyć spółki, obejmować lub nabywać i posiadać udziały oraz akcje spółek handlowych. Każda z tych czynności wymaga uprzedniego zgłoszenia ministrowi właściwemu do spraw szkolnictwa wyższego i nauki.

Projekt przewiduje, że zgłoszenie miało być dokonywane do Prezesa PAN, zaś Prezes mógłby zgłosić sprzeciw w terminie 45 dni (aktualnie minister ds. szkolnictwa wyższego i nauk ma na to 30 dni!).

Dodatkowo, sprzeciw Prezesa nie musiałby zostać dokonany w formie decyzji administracyjnej (taką formę sprzeciwu wskazuje aktualnie dla Ministra art. 83 ust. 1a Ustawy PAN), co w praktyce oznacza, że nie można by się od niego odwołać/wnieść o ponowne rozpatrzenie sprawy.

Propozycję tę należy ocenić jako szczególnie szkodliwą w kontekście aktualnie posiadanych przez Instytutów uprawnień w zakresie komercjalizacji (termin i sposób wyrażenia sprzeciwu przez Ministra, możliwość zaskarżenia decyzji do sądu administracyjnego).

13. Fundusz rezerwowy (art. 85 Ustawy PAN).

Nowy zapis wskazuje, że w razie gdy strata netto Instytutu będzie wyższa niż fundusz rezerwowy, pozostała część straty zostanie pokryta nie wyłącznie z funduszu statutowego, jak dotychczas, ale z:

- 1) funduszu rezerwowego;
- 2) funduszu badań własnych;
- 3) funduszu statutowego;
- 4) funduszu nagród;
- 5) funduszu stypendialnego;

6) zakładowego funduszu świadczeń socjalnych.

O ile w przypadku funduszu statutowego czy rezerwowego nie budzi to wątpliwości, to propozycja pokrywania strat Instytutu z ZFŚS jest sprzeczna z prawem.

14. Gospodarka finansowa Akademii (art. 86 Ustawy PAN)

Projekt postuluje usunięcie w całości art. 86, zgodnie z którym Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego i nauki określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy tryb finansowania i gospodarki finansowej Akademii oraz gospodarki finansowej jej instytutów, sposób sporządzania planu finansowego, sprawozdawczości i rozliczania kosztów przez Akademię i jej instytuty, z zachowaniem zasady prawidłowej gospodarki majątkiem Akademii i jej instytutów. Propozycja ta jest niezrozumiała. Usunięcie przedmiotowego przepisu prowadziłyby do dowolności w zakresie w/w, co wydaje się absolutnie niedopuszczalne z punktu widzenia finansów publicznych. Być może jest to tylko błąd.

15. Nagroda jubileuszowa dla dyrektorów, zastępców i gł. księgowych (art. 98 Ustawy PAN)

Zgodnie z propozycją:

„Za wieloletnią pracę pracownikom Akademii, w tym dyrektorom instytutów, zastępcom dyrektorów instytutów i głównym księgowym instytutów, przysługują nagrody jubileuszowe w wysokości”

Należy zauważyć, że dyrektorzy instytutów, ich zastępcy i gł. księgowi instytutów nie są pracownikami Akademii i nie staną się nimi w myśl Projektu, przepis ten wydaje się zatem źle skonstruowany.

16. Wyłączenie wynagrodzenia Dyrektora oraz zastępcy, uzyskanego w zakresie działalności naukowej spod ustawy kominowej (art. 99a Projektu).

Propozycję tę, jako jedną z niewielu, należy ocenić pozytywnie, jednak tylko częściowo. Nie jest zrozumiałe dlaczego wyłączeniu spod ustawy kominowej, miałyby podlegać wynagrodzenie dyrektora instytutu i zastępcy dyrektora uzyskane w instytucie, w zakresie jego

działalności naukowej, **z tytułu innego niż stosunek pracy**. Wskazać należy, tytułem przykładu, że praca naukowa w projektach finansowanych przez NCN, może się odbywać przede wszystkim na podstawie umów o pracę – z wyraźnym wyłączeniem umów cywilnoprawnych. W myśl propozycji Projektu, Dyrektor Instytutu wykonujący pracę naukową jako kierownik projektu finansowanego przez NCN, w zakresie uzyskiwanego z tej pracy wynagrodzenia w dalszym ciągu podlega ustawie kominowej.

Zatem w praktyce propozycja ta nie rozwiązuje problemu, który od wielu lat jest sygnalizowany PAN przez dyrektorów instytutów.

17. Rozwiązanie stosunku pracy z pracownikiem mianowanym i wygaśnięcie stosunku mianowania (art. 101 ust. 2 Ustawy oraz art. 102 ust. 1 Ustawy PAN)

Aktualnie powodem do rozwiązania umowy jest otrzymania przez mianowanego pracownika naukowego, w okresie nie krótszym niż rok, dwóch kolejnych ocen negatywnych, o których mowa w art. 96 Ustawy. Projekt usuwa taką możliwość, natomiast wskazuje, że w takim wypadku stosunek mianowania wygasa z mocy prawa.

BŁĘDY

Przykładowo wskazać można także, dalece nie wszystkie, błędy konstrukcyjne, gramatyczne i logiczne Projektu:

- Artykuł 11. Ust. 1 pkt 3 wprowadza niewystępujący w Ustawie oraz Projekcie termin „zaawansowane badania naukowe” (termin pojawia się też w art. 50 ust. 1 Projektu). Czy nadania naukowe wykonywane przez pracowników naukowych uczelni są gorszym jakościowo rodzajem prac naukowej, skoro w Ustawie o szkolnictwie wyższym nie pojawia się taki termin?
- Artykuł wskazany w Projekcie jako 43 jest faktycznie art. 42 Ustawy o PAN.
- Artykuł 50 ust. 1 Projektu brzmi:

„Do zadań instytutu należy prowadzenie zaawansowanej działalności naukowej, w szczególności istotnej dla rozwoju kraju i nauki, oraz upowszechnianie wyników tej działalności, a także może być wdrażanie tych wyników.”

Do Instytutu: „**należy (...)** *a także może być*” jest zwrotem niepoprawnym, tak na gruncie języka polskiego jak i jego specyficznej formy tj. prawnego. Poprawnie byłoby np.: „*zadaniem instytutu może być*”.

Dodatkowo propozycja ta zakłada, że Instytut zamiast powinien, już tylko mógłby działać w kierunku wdrażania – co wydaje się sprzeczne z koncepcją rozwoju nauki w Polsce.

- Artykuł 89 ust. 1a Projektu brzmi:

„Zatrudnienie na stanowisku profesora wizytującego nie może być na okres dłuższy niż 3 lata.”

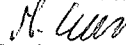
Podczas, gdy prawidłowo byłoby wskazać: *nie może trwać dłużej niż... ew. okres zatrudnienia nie może być dłuższy niż...*

...

Przy wszystkich powyższych założeniach, z których wynika możliwość ograniczenia w sposób bezpośredni samodzielności - tak organizacyjnej jak i *stricte* naukowej - Instytutu, Projekt wskazuje jednocześnie:

„Zarazem proponuje się przepisy służące umocnieniu samodzielności instytutów”

Intencja ta, także w zestawieniu z aktualną treścią Ustawy PAN, nie ma w mojej opinii żadnego odbicia w Projekcie.

Marcin Gawlik

Radca Prawny
WA - 10286